

השלום, ונכנס לשם, וראה אותו, והריח ריח בשמים של גן עדן, ושמע קול מלאכי השרת אומרים, אדם הראשון קבור שם, ואברהם יצחק ויעקב מוכנים יהיו למקום הזה. ראה הגר דולק, ויצא. מיד היתה תאוותו על המקום הזה.

אמר רב הונא, קודם שבא אברהם, רבים היו מבקשים ליקבר שם, ומלאכי השרת היו שומרים המקום, ורואים אש דולקת שם, ולא יכלו לכנוס, עד שבא אברהם ונכנס, וקנה את המקום.

רבי נחמיה פתח, (שם ב ח) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו'. כשבא הקדוש ברוך הוא אדם הראשון, מבית המקדש בראו, ומעפר בית המקדש נטל, וברא אותו. כיון שבא אותו, ועמד על רגליו, באו כל הבריות להשתחוות לו.

מה עשה הקדוש ברוך הוא. נטלו משם, והכניסו לגן עדן, ועשה לו עשר חופות, פדוגמת עשר חופות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לצדיקים בגן עדן לעתיד לבא. ומלאכי השרת היו יורדין ועולין, ועושים שמחה לפניו, ונתן לו חכמה עליונה.

וכשירד סמאל משמי מרום, ראה מעלתו של אדם, ומלאכי השרת משמשין לפניו בחופתו, וירע בעיניו. מה עשה. נטל נחש כמין גמל, ורכב עליו, וירד ופתה אותו, עד שעבר מאמר יוצרו.

ומהו שעבר. רבי אלכסנדר אמר, רוח זנונים נכנס בתוכו. רבי חזקיה אמר, רוח הטומאה היתה בו, ועבר מאמר יוצרו. כיון שעבר, נגלה עליו הקדוש ברוך הוא, וגרשו מגן עדן, וגזר עליו עשר גזירות, ועל חנה

בו, עד שבא אברהם אבינו עליו השלום ונכנס לשם, וראה אותו, והריח ריח בשמים של גן עדן, ושמע קול מלאכי השרת אומרים: אדם הראשון קבור שם, ואברהם יצחק ויעקב מוכנים יהיו למקום הזה. ראה הגר דולק - ויצא. מיד היתה תאוותו על המקום הזה.

אמר רב הונא, קדם שבא אברהם, רבים היו מבקשים לקבר שם, ומלאכי השרת היו שומרים המקום, ורואים אש דולקת שם, ולא יכלו לכנס. עד שבא אברהם ונכנס, וקנה את המקום.

רבי נחמיה פתח, (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו'. כשבא הקדוש ברוך הוא אדם הראשון, מבית המקדש בראו, ומעפר בית המקדש נטל וברא אותו. כיון שבא אותו ועמד על רגליו, באו כל הבריות להשתחוות לו.

מה עשה הקדוש ברוך הוא? נטלו משם, והכניסו לגן עדן, ועשה לו עשר חופות, כדוגמת עשר חופות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לצדיקים בגן עדן לעתיד לבא. ומלאכי השרת היו יורדים ועולים ועושים שמחה לפניו, ונתן לו חכמה עליונה.

וכשירד סמאל משמי מרום, ראה מעלתו של אדם, ומלאכי השרת משמשיים לפניו בחפתו, וירע בעיניו. מה עשה? נטל נחש כמין גמל ורכב עליו, וירד ופתה אותו, עד שעבר מאמר יוצרו.

ומהו שעבר? רבי אלכסנדר אמר, רוח זנונים נכנס בתוכו. רבי חזקיה אמר, רוח הטומאה היתה בו, ועבר מאמר יוצרו. כיון שעבר, נגלה עליו הקדוש ברוך הוא וגרשו מגן עדן, וגזר עליו

עֶשֶׂר גְּזִירוֹת, וְעַל הַנָּחֵשׁ עֶשֶׂר, וְעַל הָאֲדָמָה תִּשְׁעָה גְּזִירוֹת. נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים חֹסֵר אַחַת, כִּנְגַד אַרְבָּעִים מְלֻקִּיּוֹת שֶׁנִּתְחַיֵּיב הָרֹשֶׁע בְּבֵית דִּין.

עֶשֶׂר גְּזִירוֹת, וְעַל חוֹה עֶשֶׂר גְּזִירוֹת, וְעַל הַנָּחֵשׁ עֶשֶׂר, וְעַל הָאֲדָמָה תִּשְׁעָה גְּזִירוֹת. נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים חֹסֵר אַחַת, כִּנְגַד אַרְבָּעִים מְלֻקִּיּוֹת שֶׁנִּתְחַיֵּיב הָרֹשֶׁע בְּבֵית דִּין.

לְסוּף עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה, וְקַבְּלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהֵיאָה שְׁעֵתָא. דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שְׁלֹום, מֵאִי דְכִתִּיב, (תהלים לט יג) שְׁמַעַה תִּפְלְתִי ה' וְשׁוּעַתִּי הָאֲזִינָה אֶל דְּמַעְתִּי אֶל תַּחֲרֹשׁ כִּי גַר אֲנִכִּי עִמָּךְ. דְּוֹד מִלְּפָא אָמַר דָּא. דְּאָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חֲמָא, אָמַר דְּוֹד, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ קָרִיב לְכָל אֵינּוֹן דְּקָרְאֵן לֵיהּ.

לְסוּף עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה, וְקַבְּלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהֵיאָה שְׁעֵתָא. דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שְׁלֹום, מֵאִי דְכִתִּיב, (תהלים לט יג) שְׁמַעַה תִּפְלְתִי ה' וְשׁוּעַתִּי הָאֲזִינָה אֶל דְּמַעְתִּי אֶל תַּחֲרֹשׁ כִּי גַר אֲנִכִּי עִמָּךְ? דְּוֹד הַמְּלֻךְ אָמַר אֵת זֶה. שְׁאָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חֲמָא, אָמַר דְּוֹד, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא קָרוֹב לְכָל אוֹתָם שְׁקוּרָאִים לוֹ.

פְּתַח וְאָמַר הָאִי קָרְא, (שם קמ"ה יח) קָרוֹב ה' לְכָל קוּרְאֵי לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת. דְּהָא כָּל אֵינּוֹן דְּקָרְאֵן בְּאֵמֶת לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לוֹן, וּמְקַבֵּל לוֹן, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבָא בְּעֵי.

פְּתַח וְאָמַר הַפְּסוּק הַזֶּה, (שם קמ"ה) קָרוֹב ה' לְכָל קוּרְאֵי לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת. שְׁהָרִי כָּל אוֹתָם שְׁקוּרָאִים בְּאֵמֶת לְקוּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם וּמְקַבֵּל אוֹתָם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ אֵת הַלֵּב.

וְרַעוּתָא דְּבַר נֶשׁ, חֲשִׁיב קַמִּיהּ מִכָּל קַרְבָּנִין וְעַלְוֹן דְּכָל עַלְמָא. כִּיּוֹן דְּבַר נֶשׁ שׁוּי רַעוּתִיהּ בְּתְּשׁוּבָה, לִית תְּרַעָא בְּכָל אֵינּוֹן רְקִיעִין, דְּלֹא פְּתַח לְגַבִּיהּ. קַרְבָּנָא דְּבַר נֶשׁ, בְּלִבָּא וְרַעוּתָא תְּלִיא. דְּכִתִּיב, (ויקרא ה ה) וְהִתְוֹדָה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. (שם טז כ"א) וְהִתְוֹדָה עָלֶיוּ. וְכוּלָּא בְּלִבָּא תְּלִיא.

וְרַצוּנוֹ שֶׁל אָדָם חָשׁוּב לְפָנָיו מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת וְהַעוֹלוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. כִּיּוֹן שֶׁהָאָדָם שֶׁם רַצוּנוֹ בְּתְּשׁוּבָה, אֵין שַׁעַר בְּכָל אוֹתָם הַרְקִיעִים שֶׁלֹּא פוֹתַח אֵלָיו. קַרְבָּנוֹ שֶׁל אָדָם תְּלוּי בְּלִבּוֹ וְרַצוֹן, שְׁכַתוּב וְהִתְוֹדָה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְהִתְוֹדָה עָלָיו. וְהַכֹּל תְּלוּי בְּלִבּוֹ. רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אָמַר לְחַכְמִים: כִּיּוֹן, חֲשִׁיב, אֵין קָרוֹב לְפָנָיו הַמְּקוֹם כְּלָבוֹ שֶׁל אָדָם, וְנוֹחַ לְפָנָיו מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת וְהַעוֹלוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אָמַר לְחַכְמִים. כִּיּוֹן חֲשִׁיב, אֵין קָרוֹב לְפָנָיו הַמְּקוֹם, כְּלָבוֹ שֶׁל אָדָם, וְנִיחָא קַמִּיהּ יוֹתֵר מִכָּל קַרְבָּנִין וְעַלְוֹן דְּכָל עַלְמָא.

כִּי שְׂיוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית, וְיֹשִׁים לְבוֹ וְרַצוּנוֹ, הוּא מְקָרִיב קַרְבָּן שְׁלָם, שְׁנוּחַ לוֹ לְקוּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמִקְרִיב לְפָנָיו חֲלָבוֹ וְדָמּוֹ וְגוֹפוֹ, וּמְקָרִיב לְפָנָיו הָאֵשׁ וְהָרִיחַ שֶׁל פִּי. וְהַלֵּב וְהַרְצוֹן נִקְרָאִים מִזְבַּח כְּפָרָה.

מֵאַן דִּיתִיב בְּתַעֲנִיתָא, וְיִשׁוּי לְבִיהּ וְרַעוּתִיהּ, אִיהוּ מְקָרִיב קַרְבָּן שְׁלָם, דְּנִיחָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּמְקָרִיב קַמִּיהּ תְּרַבִּיהּ וְדָמִיהּ וְגוֹפִיהּ, וּמְקָרִיב קַמִּיהּ אִישָׁא וְרִיחָא דְּפוּמִיהּ, וְלִבָּא וְרַעוּתָא אֲתִקְרִי מִזְבַּח כְּפָרָה. קַרְבָּן אֲתִפְלַג לְכַמָּה סְטָרִין, לְכַמָּה חוּלְקִין.

הַקְּרָבָן נִחְלַק לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה חֲלָקִים. הַתַּעֲנִית שֶׁל אָדָם

תענית דבר נש אתפליג לכמה סטריין, לכמה חולקין. והקדוש ברוך הוא לא נטל מפולא, אלא לפא ורעותא.

ותרתא מלכין אינון בגופא: מוחא. ולפא. וכבדא. מוחא, אכיל מן פולא, ויהיב ללפא. לפא אכל מן פולא, ויהיב לכבדא. הכבד הוא יהיב לכולא. שגאמר, (קהלת א ט) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. והוא בדוגמת ים. וקודשא בריך הוא מקבילן. רית לך בכל עלמא, דקיימי קמיה, אלא תשובה וצלותא דבר נש. ואמר רבי יהודה, תלת זיני תשובה הקא בהאי קרא. תפלה. שועה. דמעה. וכלהו בהאי קרא פתיבי, (תהלים לט יג) שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש.

נחלקת לכמה צדדים, לכמה חלקים. והקדוש ברוך הוא לא נוטל מהכל אלא הלב והרצון. ושלישה מלכים הם בגוף: מוח, ולב, וכבד. המוח אוכל מהכל ונותן ללב. הלב אוכל מהכל ונותן לכבד. הכבד נותן לכל, שגאמר (קהלת א) כל הנחלים הולכים את הים והים איננו מלא. והוא בדוגמת ים. והקדוש ברוך הוא מקבילן.

אין לך בכל העולם שעומדים לפניו, אלא תשובה ותפלה של אדם. ואמר רבי יהודה, שלישה מיני תשובה פאן בפסוק הזה: תפלה, שועה, דמעה. וכלם פתובים בפסוק הזה, (תהלים לט) שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש.

בר השלישה חשובים לפני הקדוש ברוך הוא, ומכלם אין תשובה מהם, רק הדמעה. שהרי בדמעות חולף הלב ורצון כל הגוף. שלישה עשר שערים נכנסים לפני הקדוש ברוך הוא. הפתח - שפתוב בו שמיעה, שפתוב שמעה תפלה ה'. שועה - שפתוב ושועתי האזינה. דמעה - לא כאלה, אלא יותר מהכל, שפתוב אל דמעתי אל תחרש.

מה בין זה לזה? הרבנים של קיסרי, ורבי אלעזר בר יוסף אמר, תפלה - לפעמים שאדם מתפלל תפלתו והקדוש ברוך הוא שומע, אבל לא רוצה לעשות בקשתו, ושותק ממנו ולא משגיח בו, שהרי אין פתוב אלא שמיעה. השועה היא יותר מתפלה, שצווח ברצון הלב לפני רבונו. ומשום ששם רצונו יותר, פתוב בו האזינה, כמי שמרכין אזנו אל אותו הדבור, ועם כל זה שותק, ולא רוצה לעשות רצונו. אבל דמעה היא בלב ובכרצון של כל

בדהו תלתא חשיבי לפני קודשא בריך הוא, ומפולאו לא חשיב מנייהו, בר דמעה. דהא בדמעין אזלא לפא ורעותא וכל גופא. תליסר תרעין עאלין קמי קודשא בריך הוא. תפלה, דכתיב ביה שמיעה שמעה תפלתי ה'. שועה, דכתיב ושועתי האזינה. דמעה, לאו כהני, אלא (ד' צ"ג ע"א) יתיר מפולא, דכתיב אל דמעתי אל תחרש.

כאן בין האי להאי. רבנין דקיסרי, ורבי אלעזר בר יוסי אמר, תפלה, לזמנין דבר נש צלי צלותיה, והקדוש ברוך הוא שומע, אבל לא בעי למעבד שאילתיה, ושתיק מגיה, ולא אשגח ביה, דהא לא כתיב ביה אלא שמיעה. שועה איהו יתיר מתפלה, דצווח ברעותא דלפא לקמיה מריה. ובגין דשוי רעותא יתיר, פתיב ביה האזינה, כמאן דארכין אוזניה גבי ההיא מלה, ועם כל דא שתיק, ולא בעי למיעבד רעותיה. אבל דמעה, איהי בלפא

הגוף, ומשום כך פתוב בו אל דמעתתי אל תחרש.

וחכמים אומרים, לא כל הדמעות נכנסות לפני המלך. דמעות של רגז, ודמעות של מוסר דין לחברו, לא נכנסים לפני המלך. אלא דמעות של תפלה ושל תשובה, ושםבכשים בקשה מתוך צרתם, כלם בוקעים רקיעים, ופותחים שערים, ונכנסים לפני המלך.

ששנינו, ביום שנחרב בית המקדש, כל השערים ננעלו, ושערי דמעות לא ננעלו. מה פתוב בחזקתיהו? (ישעיה לח) שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך. ראיה ממש מתוך דמעות.

ועתיד לבא מה פתוב? (שם כה) ומחה אדני יהוה דמעה מעל כל פנים. יש דמעות לטוב, ויש דמעות לרע. לטוב - של יצר הטוב. של רע - של יצר הרע. על הדמעות הללו של צרה ודמעות של תפלה פתוב, (ירמיה לא) בככי יבאו ובתחנונים אובלים.

רבי פרוספדאי חלש, עאל לגביה ר' יוסי בן קסמא ורבנן, ההוא יומא, יומא דשבתא הוה. חמוניה דהוה בכי, ולבתר חייך, אדהכי דמיך. אמרו יום שבת הוא, ואסור לטלטלו, וטרחא אוחרא לא אצטריך, שבקוהו.

קם ר' יוחנן ודריש, וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה. מת אלימלך - נשארו בניה להתנחם בהם, שנשארו שני בניה להשלים את מקום אלימלך, שהיה נשמה לנשמה.

אחר כך מה פתוב? וימותו גם שניהם מחלון וכליון, רוח הקדש ורוח הטמאה. עכשו הוא שבר על שבר. הנשמה לנשמה של

וברעותא דכל גופא, ובגין כך פתיב ביה, אל דמעתתי אל תחרש.

ורבנן אמרי, לאו כל דמעין עאלין קמיה מלכא. דמעין דרוגזא, ודמעין דמוסר דין על חברו לא עאלין קמיה דמלכא. אלא דמעין דצלותא ודתשובה, ודבעיין בעותא מגו עקתא. פלהו בקעין רקיעין, ופתחי תרעין, ועאלין קמיה דמלכא.

דתנינן, ביומא דאתחרב בי מקדשא, כל תרעין ננעלו, ותרעין דדמעין לא ננעלו. מה פתיב בחזקתיהו, (ישעיה לח ה) שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך. ראיה ממש מגו דמעין.

ולזמנא דאתי מה פתיב. (שם כה ח) ומחה אדני יהוה דמעה מעל כל פנים. אית דמעין לטב, ואית דמעין לביש. לטב, דיצר הטוב. דביש, דיצר הרע. על הגי דמעין דעקו, ודמעין דצלותא, פתיב, (ירמיה לא ח) בככי יבאו ובתחנונים אובלים.

רבי פרוספדאי חלש, עאל לגביה ר' יוסי בן קסמא ורבנן, ההוא יומא, יומא דשבתא הוה. חמוניה דהוה בכי, ולבתר חייך, אדהכי דמיך. אמרו יום שבת הוא, ואסור לטלטלו, וטרחא אוחרא לא אצטריך, שבקוהו.

קם ר' יוחנן ודריש, וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה. מת אלימלך, נשארו בניה, לאתנחמא בהון, דאשתארו תרין בנאי, לאשלמא דוכתא דאלימלך, דהוה נשמתא לנשמתא.

לבתר מה פתיב, וימותו גם שניהם מחלון וכליון, רוח דקודשא, ורוח דמסאבא. השתא הוא תבירו על תבירו. נשמתא לנשמתא